

рюється неочікуваністю зв'язку між невдачею, катастрофою та падінням Гладстоуна у річку (іншими словами, порушенням онтологічних норм); у висловленні Річардс – трансформацією двох фразеологізмів (порушенням мовних норм): *to be born with a silver spoon in one's mouth* (букв. народитися у багатій родині) та *to put one's foot into it* (букв. сказати або зробити щось невірне або безглузде); у висловленні Маклера – неочікуваним вживанням негативного префікса *in* в нехарактерному для нього контекстуальному оточенні (порушенням мовленнєвих норм). Як наслідок ігрового модусу комунікативної ситуації імпліцитної політичної образи вона не сприймається як дискримінація опонента. Адресант не переймається морально-етичним аспектом образи, що і складає підґрунтя для досягнення інтерсуб'єктивності.

Таким чином, запропонована методика аналізу дискурсу дозволяє обґрунтувати регулятивну природу мовного значення, спираючись на теоретико-методичний інструментарій дискурсної семантики, а також виявити окремі фактори, що сприяють або навпаки не сприяють досягненню комунікативного ефекту на прикладі політичної образи та пояснити, чому одні політичні образи не сприймаються суспільством і шкодять іміджеві політиків, які до них вдаються, а інші навпаки стають ефективною зброєю в політичній боротьбі.

Перспективи дослідження вбачаємо в удосконаленні цієї методики й застосуванні її до аналізу різних типів дискурсивної взаємодії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Делёз Ж. Что такое философия? / Ж. Делёз, Ф. Гваттари ; [пер. с фр.: С.А. Ромашко]. – СПб. : Университетская книга, 2002. – 270 с.
2. Кравченко А. В. Является ли язык репрезентативной системой? / А. В. Кравченко // *Studia Linguistica Cognitiva*. – М. : Гнозис, 2006. – Вып. 1. Язык и познание: Методологические проблемы и перспективы. – С. 135-156.
3. Лав Н. Когниция и языковой мир / Н. Лав ; [пер. с англ. А. В. Кравченко] // *Studia Linguistica Cognitiva*. – М. : Гнозис, 2006. – Вып. 1. Язык и познание: Методологические проблемы и перспективы. – 364 с.
4. Матурана У. Дерево познания / У. Матурана, Ф. Варела – М. : Прогресс-Традиция, 2001. – 224 с.
5. Морозова О. І. Лінгвальні аспекти неправди як когнітивно-комунікативного утворення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / О. І. Морозова. – К., 2008. – 32 с.
6. Никитин М. В. Лексическое значение в слове и словосочетании / М. В. Никитин. – Владимир : ВГУ, 1974. – 127 с.
7. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 288 с.
8. Фуко М. Археология знания / Фуко М. – К. : Ника-Центр, 1996. – 208 с.
9. Schutz A. Phenomenology and the social sciences / A. Schultz // *Philosophical essays in memory of Edmund Husserl*. – Cambridge, MA. – 1940. – P. 164-186.

Мелех Г. Б.
(Дрогобич)

НІМЕЦЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ІЗ КОМПОНЕНТОМ-ГАСТРОНІМОМ ТА СУМІЖНИХ ГАЛУЗЕЙ

Стаття присвячена аналізу фразеологізмів, які мають у своєму складі компонент-гастронім та компоненти суміжних галузей. Встановлені квантитативні та квалітативні показники цих фразем, а також виділені головні лексико-семантичні групи їхніх значень. Крім цього, особлива увага приділяється фразеологічним одиницям, які мають термінологічне навантаження.

Статья посвящена исследованию фразеологических единиц с компонентом-гастронимом и смежных отраслей. Представлен анализ качественных и количественных показателей фразеологических единиц, а также выделены главные лексико-семантические группы их значений.

The article analyzes phrasal units consisting of food terms as well as terms relating to cooking. Quantitative and qualitative indices of these units are defined and main lexical and semantic groups are determined. The author also singles out phrasal units having terminological connotations.

Мова кожного народу – багатогранна та різноманітна, і частиною цієї багатогранності є фразеологізми, які органічно пов'язані із історією, традиціями та іншими проявами життя нації.

Вони відображають етнічні особливості та мовну картину світу того чи іншого народу. Не зважаючи на сталість змісту фразеологізмів, це відкрита, динамічна система, "скарбниця якої збагачується одиницями, що виникли як первинні утворення, а також за рахунок фразеологічної деривації, тобто новоутворень на основі наявних фразеологізмів". [Баран 2008: 19]

Фразеологічний рівень мови досліджували багато філологів, проте окремі питання є доволі дискусійними або потребують доопрацювання. Дослідженням фразеології загалом та німецької зокрема присвячені праці Ф. Зайлера, К. Крюгера-Лоренца, Е. Агріколи, В.Фрідеріха, Г. Пауля, В.Шмідта, В. Виноградова, М. Городінкова, І. Чернишової, І Ольшанського, В. Гаврися, Я. Билиці та інших. У нашому дослідженні ми намагатимемось проаналізувати фразеологічний корпус із компонентом-гастронімом та суміжних галузей (зооніми, фітоніми, густативний компонент, предмети посуду та дієслова на позначення кухонних процедур), який і складає об'єкт наукової розвідки. Головні завдання полягають у розкритті внутрішнього механізму сполучуваності компонентів ФО, вивченні структури складових одиниць фразеологізмів, їхній інвентаризації. Матеріалом для аналізу слугувала суцільна вибірка із словника Duden Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten, із укладеного нами з різних джерел словника німецької кулінарної лексики (Duden Universalwörterbuch, Kempcke, Mackensen, Wahrig) та інших джерел загальним обсягом 965 фразеологічних одиниць. Проте лексикографічна практика часто не кодифікує регіональні та діалектні варіанти, також існує багато авторських зворотів, які ми не залучали для аналізу.

Процес входження вислову у фразеологічну систему мови займає тривалий час, і на стадії його оформлення важливо визначити межу між фразеологізмами і вільними сполуками слів, проте фразеологія як наука про лексико-фразеологічну сполучуваність слів досліджена недостатньо. Особливістю фразеологічних одиниць є здатність сполучення знаків різних рівнів мови у постійному контексті, де варіації компонентів виключені або, у деяких винятках, дуже обмежені. Важливою ознакою є функціонування одиниці у мовному середовищі.

Аналізуючи кількісний та якісний склад ФО слід розрізнити, чи це фразеологізм, утворений за типом словосполучення, чи речення.

Таблиця 1

Структурний поділ фразеологічних одиниць за групами

	гастронім	зоонім	фітонім	посуд	густатив	дієслова	разом
фразеологізми-словосполучення	204	59	70	67	38	45	483
фразеологізми-речення	217	82	57	47	39	31	473
фразеологічні еліпси	4	0	3	1	1	1	10

Словосполучення мають певну ядерну основу, яка містить найважливішу інформацію, і на неї "нанизуються" обов'язкові та факультативні елементи. Основною їхньою функцією є номінативна, на протилежність фразеологізмам-реченням, які виконують комунікативну функцію. Якщо йдеться про фразеологізм-речення, то не завжди воно повинно бути полікомпонентним, адже існують так звані фразеологічні еліпси, які за своєю структурою є називними реченнями: *Ja, Kuchen!* У таких вигуківих зворотах немає і номінації, і комунікації, як це властиво для вигуків. Фразеологічні речення за своєю синтаксичною структурою є простими (*Zwischen Schaum und Hefe ist das beste Bier*) та складними, здебільшого складносурядні різних видів: суб'єктивне (*Fremder Leute Brot essen, tut weh*), підрядне речення умови (*Hat man nur erst die Grütze, so findet sich auch der Löffel*), підрядне порівняльне (*Je giftiger der Pilz, desto schöner die Kappe*), підрядне темпоральне (*Man jagt die Katze zu spät vom Speck, wenn er gefressen ist*) та інші. Поширеними є порівняння, які мають експліцитний характер, на відміну від імпліцитних метафор. За метою висловлювання це переважно розповідні або спонукальні речення, рідше – питальні.

Більшість виділених кулінарних компонентів є автохтонними, крім *Ananas, auspressen, Banane, Beefsteak, Bonbon, einpökeln, Eskimo, Frikasse, Granatapfel, Graupen, Kaffee, Kakao, Kartoffel, Kastanie, Paprika, Pastete, Petersilie, Pudding, Rosine, Salat, Sardine, Soße, Spargel, Tablett, Tasse, Tee, Tomate, Torte, Waffel, Zitrone*. Це новіші запозичення, крім того "Kochen ist ebenso ein lateinisches Lehnwort wie Schüssel, Küche, Keller, Mörser, Becher und Becken. Nicht nur Pfeffer, Zimt, Fenchel und Minze, sondern fast alle Gemüse und feineren Obstsorten tragen aus dem Latein abgeleitete Namen. Brezeln, Wurst und Wein sind aus Roms Füllhorn". [Braun 2008: 15]. Сфера харчування посідає значне місце в етимологічній спадщині народу, саме це і пояснює значну кількість ФО із вищезгаданими

компонентами. Проте не завжди слід виводити значення фразеологізму із етимологічних джерел: "вислів *"sich ziehen wie die Hechtsuppe"* не має нічого спільного з юшкою зі щуки, омонімічна гра слів із семантикою слова *'ziehen'* – дуги і настоюватись, разом з кулінарним образом у австрійському варіанті німецької мови породили регіональний дублет *"sich ziehen wie der Strudelteig"*. [Остапович 2008: 169] Деякі слова, а відповідно і фразеологізми, виявляють регіональні відмінності: *Bonbon* (österr.), *Bulette* (berlin.), *Dampfnudel* (süddt.), *Erdapfel* (österr.), *Extrawurst* (österr.), *Keks* (österr.), *Kloß* (norddt.), *Kren* (süddt., österr.), *Knödel* (süddt., österr.), *Rahm* (süddt., österr., schweiz.), *Schmarren* (süddt., österr.), *Weggli* (schweiz.), *Würstel* (österr.), *Zwetschge* (süddt., schweiz.).

Таблиця 2

Кількісні показники груп фразеологізмів із компонентом-гастрономом та суміжних галузей

	гастроном	зоонім	фітонім	посуд	зустатив	дієслова	разом
К-ть компонентів	95	17	38	20	10	27	207
К-ть фразеологізмів	424	135	130	121	78	77	965

Першу групу можна поділити на дві підгрупи: гастрономи на позначення їжі: *Apfelmus* (1), *Backobst* (1), *Beefsteak* (1), *Bengel* (1), *Blunzen* (1), *Blutwurst* (1), *Bonbon* (2), *Braten* (6), *Bratkartoffeln* (1), *Brei* (12), *Brot* (62), *Brötchen* (2), *Brühe* (4), *Bulette* (2), *Butter* (12), *Butterbrot* (3), *Dampfnudel* (1), *Ei* (36), *Eierkuchen* (1), *Eingemachte* (1), *Eskimo* (1), *Essig* (3), *Extrawurst* (1), *Fleisch* (17), *Fleischtopf* (1), *Frikasse* (1), *Gänseschmalz* (1), *Graupen* (1), *Grütze* (2), *Gulasch* (1), *Hackfleisch* (1), *Haferbrei* (1), *Handkäs* (1), *Hefekloß* (1), *Honig* (21), *Honigkuchenpferd* (1), *Kalbfleisch* (1), *Kalbsbrust* (1), *Käse* (4), *Keks* (2), *Kloß* (2), *Kloßbrühe* (1), *Knacker* (1), *Knödel* (1), *Kuchen* (7), *Kuhfleisch* (1), *Leberwurst* (1), *Linsengericht* (1), *Mehl* (6), *Milch* (10), *Mus* (2), *Nudeln* (1), *Nudelsuppe* (1), *Öl* (5), *Pastete* (4), *Pfannkuchen* (3), *Pudding* (2), *Quark* (3), *Rahm* (2), *Rosine* (2), *Sahne* (1), *Salat* (5), *Salz* (12), *Schinken* (1), *Schmalz* (2), *Schmarren* (1), *Schwarzbrot* (1), *Schweinebraten* (1), *Semmel* (1), *Senf* (2), *Soße* (2), *Speck* (12), *Staubzucker* (1), *Strudelteig* (1), *Sülze* (2), *Süppchen* (2), *Suppe* (23), *Torte* (1), *Waffel* (1), *Weggli* (2), *Weihnachtsganz* (1), *Wurst* (18), *Würstel* (1), *Zucker* (5), *Zuckerbrot* (1) та гастрономи на позначення напоїв: *Alsterwasser* (1), *Bier* (5), *Kaffee* (4), *Kakao* (1), *Soft* (3), *Schnaps* (1), *Sekt* (1), *Selters* (1), *Tee* (1), *Wein* (39). Як бачимо з прикладів, найчастіше використовуваними є слова хліб, вино, яйце, суп, мед, ковбаса, м'ясо, сало, сіль, каша, масло, молоко, що свідчить про те, що фразеологізми із такими компонентами є найдавнішими, оскільки позначувані цими словами денотати відображають найдавніший період німецької кухні, яка, починаючи від давніх германців, не відрізнялася особливою розкішністю: "Ihre Nahrung ist schlicht, ohne Aufwand, ohne Raffinesse vertreiben sie den Hunger". [Braun 2008: 12] Другою за чисельністю є група фразеологізмів із компонентом-зоонімом, яку можна поділити на дві частини: зооніми на позначення тварин, м'ясо яких вживається для їжі та домашньої птиці: *Ente* (5), *Gans* (14), *Hammel* (1), *Hase* (8), *Huhn* (17), *Kalb* (8), *Kaninchen* (2), *Lamm* (5), *Ochs* (20), *Schwein* (12) та зооніми на позначення риби: *Aal* (5), *Fisch* (32), *Flunder* (1), *Hecht* (3), *Karpfen* (1), *Krebs* (3), *Sardine* (1). Із цих прикладів на основі квантитативних показників можна судити про хронологічну послідовність виникнення фразеологічних одиниць: найбільше "м'ясних" фразеологізмів зі словом *Ochs*, а якраз волове м'ясо вживалося в їжу з найдавніших часів; не випадково *Aal* вживається у ФО, адже це традиційна риба давньої німецької кухні, крім цього денотат, позначуваний цим словом, має особливі властивості, які містять, зазвичай, негативне конотативне навантаження. Наступною є група із компонентом-фітонімом у своєму складі, яка ділиться на три підгрупи: фітоніми-овочі (зокрема прянощі): *Bohne* (4), *Erbse* (5), *Erdapfel* (1), *Gemüse* (1), *Kartoffel* (8), *Kastanie* (1), *Knoblauch* (1), *Kohl* (9), *Kraut* (1), *Kren* (3), *Linse* (1), *Lorbeer* (4), *Paprika* (1), *Petersilie* (1), *Pfeffer* (8), *Radieschen* (1), *Rübe* (6), *Schnittlauch* (1), *Spargel* (1), *Stachelbeere* (1), *Tomate* (2), *Wurze* (3), *Zwiebel* (2); фітоніми-фрукти: *Ananas* (1), *Apfel* (13), *Banane* (4), *Birne* (6), *Frucht* (19), *Granatapfel* (1), *Kirsche* (5), *Nuss* (10), *Obst* (1), *Pflaume* (1), *Traube* (4), *Zitrone* (3), *Zwetschge* (1) та фітоніми-гриби: *Pfifferling* (3), *Pilz* (2). Знову найчисленнішою виявилась німецька рослинність – капуста, яблука, груші, горіхи, вишні, бо їх вирощували значно раніше, ніж інші зазначені рослини. Приміром: вперше до Німеччини потрапили: картопля – у 1716 році, паприка – у 1542, помідори – у 1900, лимони – у XVI ст. Чисельність фразеологізмів із компонентом *Kartoffel* можна пояснити значною поширеністю цього продукту харчування, але за хронологічними стандартами такі одиниці мають пізніше походження. Незначною є група із назвами грибів, бо на ранніх етапах становлення німецької кухні вони не були надто поширеними. Ще одну іменникову групу становлять фразеологізми із компонентом на позначення посуду: *Gabel* (1), *Geschirr* (4), *Glas* (7), *Kanne* (7), *Kessel* (3), *Kochlöffel* (1), *Löffel* (19), *Messer* (18), *Pfanne* (5), *Reibeisen* (1), *Reine* (6), *Schale* (4), *Schüssel* (7), *Sieb* (5), *Spieß* (3), *Tablett* (2), *Tasse* (4), *Teller* (2),

Topf (21), *Untertasse* (1). Щодо морфологічної належності, це найбільша частина фразеологізмів із кулінарним компонентом чисельністю 171 іменник, які входять до складу 811 фразеологічних одиниць. Більшість з тих іменників – однокореневі слова, вживають в однині (*schwimmen wie eine bleierne Ente*), та у множині (*auch rote Äpfel sind wurmstichig*), а також у різних відмінках (*altes Brot will gute Zähne; dem Braten nicht trauen; den Bengel hoch werfen*).

В окрему групу виділені фразеологізми із густативним компонентом, які морфологічно належать до прикметників та прислівників: *bitter* (12), *fett* (12), *frisch* (12), *mager* (2), *sauer* (12), *scharf* (4), *schmackhaft* (1), *speckig* (1), *süß* (17), *weich* (5). Часто два компоненти цієї групи входять до складу одного фразеологізму, позначаючи протилежні поняття: *Arbeit hat bittere Wurzel, aber süße Frucht; Sei nicht so süß, dass man dich verschlucke und nicht so bitter, dass man dich ausspeie; Wer nicht bitter gekostet hat, weiß nicht, was süß ist; Besser einmal fett, als allezeit mager; Fette Küche – mageres Erbe; Heute süß und morgen sauer; Hunger macht saure Bohnen süß; Sauer verdient, süß verzehrt; Süß getrunken, sauer bezahlt; Süßer Wein gibt sauren Essig; Je saurer verdient, je süßer genossen*. Ще одну групу становлять фразеологізми, до складу яких входять дієслова із кухонного лексикону: *abgießen* (2), *anbrennen* (1), *aufwärmen* (1), *auslöffeln* (2), *auspressen* (1), *backen* (6), *braten* (3), *einkochen* (2), *einpökeln* (2), *einsalzen* (2), *kochen* (13), *löffeln* (1), *mahlen* (2), *kneten* (1), *pfeffern* (2), *reiben* (1), *rühren* (1), *rupfen* (1), *schmecken* (19), *schmelzen* (1), *schmieren* (3), *schmoren* (4), *schwitzen* (1), *streichen* (1), *versalzen* (2), *zergehen* (1), *ziehen* (1). Найбільше фразеологічних одиниць виявлено із дієсловами, які мають загальне значення (варити, смакувати), а найменше з тими, які мають кулінарне термінологічне навантаження (засолювати, уварювати).

Особливі риси притаманні сполучуваності компонентів у межах фразеологічної одиниці, тому важливим є питання про значення фразеологізму, яке є цілісним, а не складається із значень його складників. Оскільки запропоновані для аналізу кулінарні компоненти фразеологізмів тісно пов'язані із людиною та її оточенням, то можливим є формування лексико-семантичного поля "Людина".

1. Лексико-семантична група "**Риси характеру**": • хитрість: *glatt wie ein Aal sein*; • скупість: *der Tanz ums Goldene Kalb*; • терпеливість: *sanft wie ein Lamm*; • нерішучість: *einen Ochsen auf der Zunge haben*; • підозрливість: *den Schweinen wird alles Schwein*; • наївність: *dich haben sie wohl mit der Banane aus dem Urwald gelockt*; • невірноваженість: *etw. an der Erbse haben*; • хвалькуватість: *jeder Gärtner lobt seinen Kohl*; • надокучливість: *in alles seinen Kren reiben*; • зрадливість: *treulose Tomate*; • працьовитість: *mehr können als Brot essen*;

2. Лексико-семантична група "**Емоції**": • байдужість: *ein kalter Fisch*; • страх: *wie das Kaninchen vor der Schlange*; • задріп: *des Nachbarn Braten ist stets feister*;

3. Лексико-семантична група "**Праця**": • досвіченість: *ein alter Hase*; • лінивість: *man äße gern die Birne, will aber nicht auf den Baum*; • успіх: *die Früchte seines Fleißes ernten*; • незаслужений успіх: *die dümmsten Bauern haben die dicksten Kartoffeln*; • наполегливість: *Muss ist eine harte Nuss*; невдача: *wer den Brei gekocht hat, der esse ihn auch*; • самостійність: *sein eigen Brot essen*;

4. Лексико-семантична група "**Життєві ситуації**": • неприємності: *in den sauren Apfel beißen*; • голод: *Hunger macht saure Bohnen süß*; • смерть: *den Tod ist kein Kraut gewachsen*;

Важливими для дослідження кулінарної лексики із погляду системно-квантитативних відносин є фразеологізми, які мають термінологічне навантаження і належать до сфери кулінарії. В основі кожної назви лежить метафора чи метонімія, ім'я автара чи ознака національної приналежності: *kalte Ente*; *falscher Hase*; *Erdäpfel in der Montur*; *roter, spanischer, türkischer Pfeffer*; *Gelbe Rübe*; *Rote Rübe*; *chinesische Stachelbeere*; *Sachertorte*; *deutsches Beefsteak*; *flüssiges Brot*; *Bündner Fleisch*; *rote Grütze*; *Handkäs mit Musik*; *türkischer Honig*; *kalter Kaffee*; *kleiner Kuchen*. Є також такі фразеологічні кулінарні терміни, які не містять аналізованих нами компонентів: *kalter Hund*; *blinder Hund*; *Berliner Weiße*; *armer Ritter* ті інші.

Фраземи, які мають у своєму складі гастроніми чи компоненти суміжних галузей, є доволі поширеними у фразеологічному корпусі німецької мови. Це фразеологічні одиниці різні за обсягом, значенням, функціями, морфологічними, синтаксичними, стилістичними та іншими ознаками. У статті виділено шість тематичних груп із зазначенням їх квантитативних та квалітативних характеристик. У перспективі можливим видається аналіз цитат, "крилатих висловів", а також авторських фразеологізмів із вищезгаданими компонентами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Баран Я. А., Зимомря М. І., Білоус О. М., Зимомря І. М. Фразеологія: знакові величини. Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 256 с.
2. Кудіна О. Ф., Пророченко О. П. Перлини народної мудрості. Посібник для студентів та викладачів ви-

щих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 320 с.

3. Остапович О. Народна етимологія у семантиці фразеологічних одиниць з когнітивного погляду//Сучасні проблеми германістики в Україні. Матеріали міжнародної наукової конференції. – Дрогобич: Видавель Сурма, 2008. – с. 167
1. Deutsches Wörterbuch. Rechtschreibung, Grammatik, Stil, Wörterklärung, Fremdwörterbuch / Von Mackensen. 9 völlig erweiterte und neu bearbeitete Auflage. – München: Südwestauflage, 1977. – 1220 S.
2. Deutsches Wörterbuch / Von Gerhard Wahrig. Neu herausgegeben von Dr. Renate Wahrig-Burfeind. – Gütersloh: Bertelsmann Lexikon Verlag, 1994. – 1824 S.
3. Duden Deutsches Universalwörterbuch. – Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich: Dudenverlag, 2001. – 1892 S.
7. Duden Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten. – Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich: Dudenverlag, Band 11. – 2002. – 593 S.
4. Peter Braun. Kulturgeschichte der deutschen Küche. – München: Verlag C.H. Beck oHG, 2008. – 254 S.
5. Wörterbuch: Deutsch als Fremdsprache / Von Günter Kempcke. – Berlin-New York: Walter de Gruyter, 2000. – 1329 S.

Мельник Ю. П.
(Чернівці)

ОСНОВИ ФОРМАЛЬНОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ СТРУКТУРИ РЕЧЕННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

У статті йдеться про формальне представлення речення у термінах X-штрих теорії в англomовному дискурсі.

The article deals with the formal representation of the sentence in the terms of X-Bar Theory in English discourse.

В статье рассматриваются способы формального представления предложения в терминах X-штрих теории в англоязычном дискурсе.

Синтаксичні зміни у тексті завжди викликали увагу та зацікавленість вчених. Сучасний стан лінгвістичних розвідок характеризується спрямованістю уваги мовознавців до проблем функціонування та розвитку мовних систем. Одним із здобутків синтаксичної теорії є трактування речення як багаторівневої, ієрархічно організованої одиниці, структурні елементи якої перебувають у взаємозв'язку та взаємодії.

Інтерес до проблеми СПР, який виник майже два сторіччя тому не зменшується і нині, оскільки ця проблема складна та багатогранна. В історії вчення про СПР прийнято говорити про три напрями, які вже склалися: логічний, чи семантичний (М.В.Ломоносов, А.Х. Востоков, Ф.І. Буслаєв, М.В.Донецька, В.В.Бабайцева, Л.Д.Чеснокова); формально-граматичний (О.М.Пешковський, А.Б.Шапиро; М.Н.Петерсон, Л.А.Булаховський) та структурно-семантичний (М.С.Поспелов, В.А.Белошанкова, Л.Ю.Максімов, С.Г.Ільєнко). В останні десятиріччя ХХ століття як у вітчизняному, так і в зарубіжному мовознавстві формується принципово новий підхід до вивчення СПР – функціонально-семантичний (Н.К. Оніпенко, 1985; Р.М. Теремова, 1985; М.В. Ляпон, 1988; В.Б. Євтюхин, 1997; С.А. Шувалова, 1990; А.М. Ломов, Р. Гусман Тірадо, 1998,1999). Однак справжній прорив у вченні про синтаксичні структури та їх складові пов'язаний з новаторськими працями Н.Хомського [4;5;6] та його послідовників (Freidin R.; Haegeman L.; Hale K.; Keyser S.J; Jackendoff R.; Neeleman A.).

Генеративізм (або породжувальна граматики) – одна із найпоширеніших у світі лінгвістичних теорій, це – один із різновидів формальних граматики, які впродовж останніх десятиліть викликають великий інтерес у колі дослідників, а також гарячі дискусії у середовищі опонентів.

Генеративна інтерпретація граматики як такої є поворотом до вивчення ментальної спроможності людини, зосередження уваги на синтаксичних структурах, недоступних прямому спостереженню. Саме застосування цієї теорії зумовило використання нового підходу до розв'язання таких проблем синтаксису, як реконструкція германського речення та основні моделі порядку слів у ньому (Kroch A.; Taylor A.; Stockwell R.; Minkova D.; Traugott E.C.); питання про синтаксичні універсали, вивчення типології синтаксичних структур та механізмів граматики змін (Harris A.C.; Campbell L.; Pintzuk S.; Tsoulas G.)

Метою запропонованої статті є опис основ формального представлення структури речення з використанням X-штрих-теорії.

X-штрих-теорія (X-Bar Theory) – це один із компонентів головних модулів Теорії управ-